

Profesor dr. Vasilij Melik

Franc Rozman

S profesorjem sva se seznanila, danes bi rekli, na virtualen način. Bilo je leta 1958, ko sem kot srednješolec tekmoval na oddaji Spoznavajmo svet in domovino, in sicer s tematiko Zgodovina protestantizma na Slovenskem. Na drugi težavnostni stopnji so mi na uredništvu povedali, da so vprašanja sestavljena malo drugače, kot so bila pravila. Po pravilih so namreč smela biti sestavljena samo na temelju literature, s katero sem razpolagal. Ker pa je bilo eno od vprašanj iz druge literature, sestavljavec pa je bil profesor Melik, so me napotili v Narodno in univerzitetno knjižnico, kjer je imel delovni kabinet. V knjižnici ga nisem našel, in tako sem tisti večer padel. To je bilo najino prvo srečanje.

V zadnjem letniku študija zgodovine me je nekega dne profesor povabil v svoj kabinet in mi pokazal debelo kuverto listkov. Povedal mi je, da so ti listki napol narejeno delo neke študentke, ki je na polovici nehala z raziskavo. Ti listki so bili seznam naročnikov prvega letnika Bleiweisovih Novic iz leta 1845. Na podlagi tega materiala je nastala moja prva znanstvena razprava z naslovom *Socialna struktura Bleiweisovih Novic*. Ko sem gledal ta kupček listkov z imeni naročnikov, krajev, od koder so bili, in poklicev, sem se kar malo ustrašil. Ni mi šlo hitro od rok, ker je bilo treba preverjati poklice, kraje in tudi imena. Moram reči, da razprava ne bi nikoli izšla, če me profesor Melik ne bi stalno spodbujal in mi tudi pomagal. Ob izidu razprave že nisem bil več študent.

Leta 1968 je bila na Ohridu velika konferenca ob 65. obletnici Ilindenske vstaje. Ta simpozij je bil mednaroden, razkošno organiziran, iz Slovenije pa sva bila samo dva udeleženca: profesor Melik in jaz. Zame je bil to prvi nastop na znanstvenem simpoziju. Profesor Melik je bil tedaj med jugoslovanskimi zgodovinarji že uveljavljena osebnost, jaz pa še začetnik v znanstvenem svetu. Pozornost sem vzbujal manj kot moja žena, za katero drugim udeležencem, predvsem iz Makedonije, ni šlo v glavo, kako to, da je v službi in da ne »čuva kuču«, kot bi bilo po njihovem mnenju potrebno. Oba referata sta bila dobro sprejeta in objavljena v slovenščini in makedonščini. Da je bil moj prvi referat iz zgodovine jugovzhodne Evrope oziroma iz Balkana, se je kasneje pokazalo, da sem bil nekako predestiniran za

zgodovino tega področja. Leta 1969 je bil v Sarajevu simpozij ob obletnici smrti Vase Pelagića in slovenska referenta sva bila spet profesor Melik in jaz. Simpozij ni bil nič posebnega, v spominu mi je ostala vožnja iz Sarajeva nazaj. Do odhoda vlaka sva po kosilu imela še pet ur časa, in ker je takrat v Sarajevu začel igrati film *Neretva*, sva si ga ogledala. Potem sva še vedno imela dve uri do odhoda vlaka, ki je bil ledeno mrzel in je odpeljal čez dve uri. Profesor Melik je bil po navadi oblečen samo v lahek plašč, jaz pa sem imel bundo podloženo z ovčjim krznom. Na vlaku sem zelo hitro zaspal, profesor pa je godel, da ga zebe. Moralo je biti res hudo. Ko sva prišla v Ljubljano, sem čez nekaj dni izvedel, da je dobil hud prehlad. Še dolgo po tem sva se spominjala tega dogodka, kako je zmrzoval, jaz pa sem vso pot sladko spal.

Preden sem začel na Filozofski fakulteti v Ljubljani predavati predmet *Zgodovina jugoslovanskih narodov*, kot se je tedaj imenoval, sem ga predaval na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Nekaj let sva imela s profesorjem Melikom skupaj izpit, on iz zgodovine Slovencev, jaz pa iz zgodovine južnoslovanskih narodov. Moram reči, da sva se pri spraševanju hitro ujela in ni bilo nobenih težav s strani študentov. Ko je postala Republika Slovenija samostojna država, je bilo seveda treba takoj spremeniti predmet iz zgodovine južnoslovanskih narodov v nekaj drugega. In na moj predlog je na obeh fakultetah postal predmet iz zgodovine jugovzhodne Evrope.

S profesorjem sva še dolga leta sodelovala in se skupaj udeleževala domačih in tujih konferenc in simpozijev. Poleg tega sva bila skupaj kar nekaj let na strokovnih ekskurzijah, ki jih je organiziral profesor Mitja Skubic za udeležence Filozofske fakultete. Na teh izletih smo prekržarili vse romanske države Italijo, Španijo in Portugalsko. V študentskih letih pa nas je profesor Melik vodil v Srbijo, Bosno in Hercegovino ter Grčijo. V štirih desetletjih skupnega delovanja sem ga seveda dobro spoznal in videl, da je res izvrsten poznavalec slovenske politične zgodovine in skoraj ni bilo nobenega problema, s katerim se ne bi ukvarjal. Napisal je tudi nekaj razprav z drugih področij slovenske zgodovine.

Profesor Melik je bil tudi izvrsten poznavalec svetovne književnosti, vseskozi je poskušal biti na tekočem z literaturo, kolikor je slovensko prevajalstvo to omogočalo. Med mlajšimi kolegi tega zanimanja žal ne opazim več.

Profesor Melik je več desetletij predaval zgodovino južnoslovanskih narodov v 19. stoletju in iz problematike objavil deset razprav. Pisal je o odnosih med Slovenci in Srbi v času berlinskega kongresa, o Ujedinjeni omladini srpski, o Bosni in Hercegovini v letih 1877 in 1878 ter o odmevih teh dogodkov pri Slovencih, o slovenskem tisku o balkanskih problemih, posvetil se je tudi vprašanju odmevov ob ilindenski vstaji v Makedoniji. Napisal je tudi razpravo o Karlovcu v času Ilirskih provinc. Odmevna je bila njegova razprava o vprašanju, ali je bila leta 1918 Jugoslavija zmota ali nuja. Vse razprave so se omejevale na ozemlje

nekdanje Jugoslavije, napisane so bile na podlagi slovenskih virov in časnikov in vse o odnosih Slovencev do te problematike. V specifične probleme, ki bi jih moral osvetljevati z neslovenskimi arhivi, se ni spuščal.

Profesor Melik je bil tudi zbiralec najrazličnejših stvari, npr. škatlic vžigalic, vinskih nalepk, servietov (prtičkov) in morda še česa. Te zbirke smo mu vsi, ki smo zahajali v njegovo družbo, radi dopolnjevali. Opozoriti sem želel samo na nekatera srečanja z njim, predvsem tista, kjer sva nastopala samo midva.